

Utbildningsplan för Ericastiftelsens uppdragsutbildning Krishantering i arbetslivet (7,5 hp)

Allmänt om kursen

I grundutbildning för psykologer, socionomer och exempelvis psyko terapeut-utbildningar behandlas traumatiska kriser, krisreaktioner, organisatorisk krishantering samt olika krisinterventioner, såväl akuta insatser som traumabehandling, ofta tämligen översiktligt. På de flesta utbildningsorter ingår utbildningsinslag som tar upp krispsykologi och psykotraumatologi med 0,6–2 hp (Bergh Johannesson, K. & Bondjers, K. (2015)¹. Samtidigt förväntas en psykolog eller socionom inom offentlig och privat vård, exempelvis inom pedagogiska verksamheter, företagshälsovård och andra verksamheter som är direkt riktade mot arbetslivet, kunna arbeta med allvarliga händelser, kris och krishantering för människor i olika åldrar och situationer. Det föreligger således en lucka mellan kunskaper och uppdrag som denna kurs har tillkommit för att fylla.

Kursen är en vidareutbildning för legitimerade psykologer och andra yrkesgrupper såsom legitimerade psyko terapeuter som önskar fördjupade och uppdaterade kunskaper i krispsykologi med fokus på krishantering i arbetslivet.

Kursen består av fyra olika huvudspår:

- Krispsykologi: Krisreaktioner hos såväl individ som hos grupp. Interventioner i akut skede. Psykoedukation, socialt stöd, kamratstöd och andra stödinsatser inklusive psykologisk första hjälpen. Stödinsatser för insatspersonal. Perspektiv på reaktioner och behov hos barn och unga vid svåra påfrestningar och potentiellt traumatiserande händelser.
- Bedömning av stöd- och behandlingsbehov. Screening, bedömning och diagnostik samt uppföljning. Översikt över forskningsbaserade stödmodeller och behandlingsmetoder vid PTSD och andra traumarelaterade tillstånd.
- Organisationens roll i krisstöd: Lagstiftning och författningar som reglerar krisstöd i arbetslivet. Krisberedskap och krisorganisation. Krispolicy, handlingsplaner och annan dokumentation. Krisutbildning och krisövning. Psykologisk krisförberedelse.
- Ledarskap under kris: Chefers roll under olika faser i krishanteringen. Chefsstöd. Kriskommunikation och krisinformation.

¹ Bergh Johannesson, K. & Bondjers, K. (2015). Blivande psykologers och socionomers utbildning i psykotraumatologi. En kartläggning av utbildningen på psykolog- och socionomprogrammen vid Sveriges högskolor och universitetet. Uppsala: Uppsala Universitet. Delprojekt inom ramen för Socialstyrelsens rapport om traumavård vid allvarlig händelse (Dnr 11.1-19286/2015).

Undervisningen omfattar cirka 30 x 60 minuters lektioner, fördelat på fem dagar och ges som föreläsningar och seminarier med bland annat falldiskussioner och praktiska övningar. Under kursen arbetar deltagarna med en examinationsuppgift och har möjlighet att konsultera kursledarna och lärarna om frågor kopplade till examinationsuppgiften.

Kurslitteraturen omfattar cirka 800 sidor litteratur (se lista). Artiklar och kompendier omfattande cirka 270 sidor tillkommer som rekommenderad litteratur.

Föreläsare på kursen är aktiva yrkesverksamma specialister på området och kommer bland annat från Kunskapscentrum för Katastrofpsykiatri vid Uppsala universitet, Ericastiftelsen samt BrolinWestrell AB som är ett företag med specialiserad verksamhet inom krisstöd, traumabehandling, personalstöd och ledarskaps- och grupputveckling mot olika företag och organisationer.

Krav på förkunskaper och andra villkor

Kursen vänder sig primärt till legitimerade psykologer och är även öppen för andra deltagare, exempelvis legitimerade psykoterapeuter, socionomer och andra relevanta yrkesgrupper. Endast legitimerade psykologer kan tillgodoräkna sig kursen som specialistkurs inom specialistordningen för psykologer, och för dessa ställs särskilda krav vid examinationen. Övriga erhåller kursintyg om kurskraven uppfyllts (se nedan).

För fullt utbyte av kursen är det önskvärt deltagarna har förkunskaper i krispsykologi, organisationspsykologi, utvecklingspsykologi och psykiatri som motsvarar den nuvarande psykologutbildningens nivå.

Kursens nivå

Avancerad nivå

Antal högskolepoäng

7,5 hp

Betygsskala

Godkänd/Ej godkänd

Lärandemål

Efter kursens genomförande ska kursdeltagaren kunna:

- Känna till lagar och författningar gällande krisstöd i arbetslivet
- Med utgångspunkt i ovanstående presentera förslag på krisorganisation och krisledning
- Kunna bistå med upprättande av ändamålsenlig och korrekt dokumentation för krisstöd

- Kunna motivera, planera och genomföra utbildning i grundläggande kriskunskap, inklusive enklare praktiska krisövningar
- Kunna redogöra för akuta krisreaktioner och efterverkningar samt kunna differentiera mellan typiska (förväntade) och patologiska reaktioner och efterverkningar
- Kunna redogöra för utmärkande drag och behov hos drabbade av pågående hot och långdragna kriser.
- Kunna bedöma behov av, redogöra för, planera och genomföra lämpliga interventioner för grupper och individer efter en potentiellt traumatisk händelse
- Känna till screening- och bedömningsinstrument som kan användas för preliminär diagnostik och bedömning av behandlingsbehov
- Med utgångspunkt i vetenskap och beprövad erfarenhet kunna föreslå lämpliga stöd- och behandlingsinsatser för olika dysfunktionella tillstånd hos individer och grupper efter en traumatisk händelse
- Ha förståelse för ledarskapets betydelse under krishantering i arbetslivet och utifrån detta kunna handleda krisledning och ansvariga chefer
- Visa medveten om grunderna för en fungerande kriskommunikation/-information

Innehåll och undervisningsformer

- A. Teoretisk undervisning i form av föreläsningar, seminarier och gruppdiskussioner samt övningar
- B. Deltagande i praktiska övningar i samband med undervisningstillfällena
- C. Litteraturstudier

Utbildningen är en uppdragsutbildning upplagd som deltidsstudier under cirka två månader. De delar i utbildningen som sker i föreläsnings- och seminarieform kommer att hållas på Ericastiftelsen i Stockholm om inte annat meddelas:

- Utbildningstillfälle 1: 22 - 24 januari 2025
- Utbildningstillfälle 2: 6 - 7 februari 2025
- Litteraturstudier och skriftligt arbete

Kurskrav

- Obligatorisk närvaro vid undervisningstillfällena
- Frånvaro kompletteras genom individuell skriftlig uppgift

Examinationsformer och Examinator

Obligatorisk närvaro föreligger och kursdeltagarna förväntas vara aktiva i utbildningssituationen. Vid eventuell frånvaro ska ersättningsuppgifter utföras och redovisas.

Bedömning av kunskaper och färdigheter sker fortlöpande i samband med utbildningstillfällen, bland annat genom redovisning av praktiska övningar som utförs i mindre grupper. Vid bedömning av kursdeltagarens färdigheter bedöms såväl kunskaper som analytisk förmåga och förmåga till integration av teori och praktik. För den skriftliga examinationsuppgiften kan deltagaren välja någon av nedanstående uppgifter, alternativt föreslå en egen uppgift som godkänns av kursledning och examinator, och skriva en uppsats omfattande ca fem sidor. Bilagor kan lämnas till arbetet, vilket kan vara fallet om exempelvis granskning av en handlingsplan väljs som uppgift. Så långt som möjligt ska arbetet följa gängse struktur för akademiska arbeten.

Psykologer antagna till Sveriges Psykologförbunds specialistutbildning

examineras i tillägg till ovan genom en skriftlig uppgift om 6–8 sidor, med minst fem aktuella och relevanta referenser. Arbetet ska särskild behandla avvägningar och differentiering avseende konsekvenser och följdverkningar för individer och grupper, diskussion avseende olika behov och reflektioner om relevanta insatser samt förväntade effekter. Bilagor kan lämnas till arbetet, vilket kan vara fallet om exempelvis granskning av en handlingsplan väljs som uppgift. Arbetet följa gängse struktur för akademiska arbeten.

- **Krisorganisation och krisplan**

Uppgiften består i att genom intervjuer eller textgranskning analysera befintlig krisorganisation och handlingsplan för en organisation som deltagaren har kännedom om, samt vid behov skissa förslag till förändringar. Alternativt kan uppgiften bestå av att jämföra krisorganisation och krisplan mellan två olika organisationer, diskutera för- och nackdelar med olika lösningar, samt skissa förslag till förändringar. Uppgiften kan också bestå av att, mot bakgrund av verksamhet, organisation och riskinventering, föreslå utformning av krisorganisation och krisplan för en organisation som idag saknar detta.

- **Utbildning och övning**

Uppgiften består i att utforma en kompetenshöjande insats, exempelvis en utbildning och/eller övning, för en organisation eller målgrupp inom en organisation. I uppgiften ingår kartläggning av utbildningsbehov, skäl till behovet, utformning av insats och att utifrån litteraturen motivera insatsens utformning, innehåll, omfattning och målgrupper.

- **Kliniskt fall**

Uppgiften består i att, med utgångspunkt i ett för deltagaren känt fall (verkligt, från litteratur, internet eller film), analysera en potentiellt traumatiserande händelse. Analysen ska omfatta beskrivning av akuta reaktioner, efterverkningar, interventioner samt stöd- och behandlingsinsatser samt i förekommande fall beskrivning av ledarskap och kriskommunikation.

- **Ledarskap och kriskommunikation**

Uppgiften består i att med utgångspunkt i ett allmänt känt eller för deltagaren känt fall, analysera ledarskap och kriskommunikation under och efter en kris- eller katastrofhändelse. Alternativt kan uppgiften bestå av att ur ledarskaps- och kommunikationsperspektiv jämföra hanteringen av två skilda händelser.

Examinationsuppgiften väljs lämpligen utifrån kursdeltagarens eget intresse eller utifrån användbarhet i kursdeltagarens ordinarie arbete. Uppgiften ska genomföras på ett sådant sätt att kursdeltagaren visar att han/hon har läst och förstått kurslitteraturen och kan tillämpa kunskaperna inom valt område på ett meningsfullt sätt.

Examinator: Björn Tingberg, Med.dr., leg psykoterapeut, Studierektor vid Ericastiftelsen

Kursintyg

Efter genomgången kurs med godkänt resultat utfärdas kursintyg.
Efter godkänd skriftlig uppgift erhåller dessutom psykologer Sveriges Psykologförbunds intyg på godkänd specialistkurs.

Obligatorisk litteratur (ca 800 s, artiklar tillkommer)

Arbetsmiljöverket (2023:2). Första hjälpen och krisstöd (kap 4) och Våld och hot om våld (kap 5). Arbetsmiljöverkets författningssamling 2023:2. (5 sidor)

<https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/foreskrifter/afs-20232/>

Arbetsmiljöverket (1999). Första hjälpen och krisstöd. Arbetsmiljöverkets författningssamling 1999:7. (29 sidor)

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/forsta-hjalpen-och-krisstod-foreskrifter-afs1999-7.pdf>

Brolin M, Calleberg P & Westrell M (2022). Krishantering i arbetslivet. Lund: Studentlitteratur. Ca 350 sidor.

Kunskapscentrum för katastrofpsykiatri (2006). Psykologisk första hjälp – Användarinstruktion. Andra utgåvan. (87 sidor)

http://www.neuro.uu.se/digitalAssets/300/c_300077-l_3-k_forstahjalprev.pdf

Larsson G (2012). Ledarskap under stress. Malmö: Liber. Ca 220 sidor.

Michel, P.-O. (red.), Bergh Johannesson K, Lundin O, Nilsson D & Otto U (2010). Psykotraumatologi. Lund: Studentlitteratur. Ca 220 sidor.

Michel, P.-O. (2014). Modernt krisstöd. Utveckling baserad på internationell litteratur. http://www.neuro.uu.se/digitalAssets/505/c_505838-l_3-k_modernt_kristod.pdf

Michel, P.-O. (2021). Trauma och stress. Stöd och uppföljning av drabbade och insatspersonal. <http://michelmentor.se/files/Trauma-och-stress-mars-2021-3.pdf> (59 sidor).

Socialstyrelsen (2018). Krisstöd vid allvarlig händelse. Stockholm: Socialstyrelsen. (102 sidor).

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-9.pdf>

Rekommenderad litteratur

Almqvist, K., Norlén, A. & Tingberg, B. (2019). *Barn, unga och trauma. Att uppmärksamma, förstå och hjälpa*. Stockholm: Natur & Kultur.

American Psychiatric Association (2014). *Mini-D 5 Diagnostiska kriterier enligt DSM-5*. Stockholm: Pilgrim Press.

Bonanno, G.A. & Mancini, A.D. (2008). The Human Capacity to Thrive in the Face of Potential Trauma. *Pediatrics*, 121 (2), pp. 369–375.

<http://pediatrics.aappublications.org/content/121/2/369.short>

Botond, A. (2017). *Kulturell psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Brymer M, Jacobs A, Layne C, Pynoos R, Ruzek J, Steinberg A, Vernberg E, Watson P. *Psychological First Aid – Field Operations Guide*, 2nd ed, National Child Traumatic Stress Network & National Center for PTSD, USA. 2006. <https://dmh.mo.gov/docs/diroffice/disaster/pfafiieldoperationsguide2ndedition.pdf>

Falkheimer J, Heide M & Larsson L (2009). *Kriskommunikation*. Malmö: Liber.

Forbes, D., Bisson, J. I., Monson, C. M. & Berliner, L. (2020). *Effective Treatments for PTSD, Third Edition, Practice Guidelines from the International Society for Traumatic Stress Studies*. New York: Guilford Press.

Friedman, M.J., Keane, T.M. & Resick, P.A. (2007). *Handbook of PTSD. Science and Practice*. New York: Guilford Press.

Halpern J, Gurevich M, Schwartz B, Brazeau P. (2009). Interventions for critical incident stress in emergency medical services: a qualitative study. *Stress and Health* 2009;25:139-149.

Hedrenius S. & Johansson S. (2013). *Krisstöd vid olyckor, katastrofer och svåra händelser. Att stärka människors motståndskraft*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hobfoll SE, Watson P, Bell CC, Bryant RA, Brymer MJ, Friedman MJ, Friedman M, Gersons BP, de Jong JTV, Layne CM, Maguen S, Neria Y, Norwood AE, Pynoos RS, Reissman D, Ruzek JI, Shalev AY, Solomon Z, Steinberg AM, Ursano RJ. (2007). Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence. *Psychiatry*. Winter 2007;70(4):283–314. <http://guilfordjournals.com/doi/abs/10.1521/psyc.2007.70.4.283>

Huges, R., Kinder, A. & Cooper, C.L. (red.) (2012). *International Handbook of Workplace Trauma Support*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd.

Litz, B (ed) (2004). *Early intervention for trauma and traumatic loss*. New York: The Guilford Press.

Schnyder, U., Ehler, A., Elbert, T., Foa, E.B., Gersons, B.P.R., Resick, P.A., Shapiro, F. & Cloitre, M. (2015). Psychotherapies for PTSD: What do they have in common? *European Journal of Psychotraumatology*, 6: 28186 - <http://dx.doi.org/10.3402/ejpt.v6.28186>.
<http://www.tandfonline.com/toc/zept20/current>

TENTS – The European Network for Traumatic Stress (2009). *Interventioner efter allvarliga händelser*. Amsterdam: Academic Medical Center University of Amsterdam. https://www.medsci.uu.se/digitalAssets/986/c_986606-l_3-k_tents-interventioner.pdf

Varker, T. & Creamer, M. (2011). *Development of guidelines on peer support using the Delphi methodology*. Australian Centre for Posttraumatic Mental Health, opublicerad rapport: ACPMH (www.acpmh.unimelb.edu.au).

World Health Organization (2013). *Guidelines for the management of conditions specifically related to stress*. Genève: WHO.
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85119/1/9789241505406_eng.pdf